

MATURA 2013

PJESA I

Kur bie shi

Pyetja 1	C	1 pikë
Pyetja 2	C	1 pikë
Pyetja 3	D	1 pikë
Pyetja 4	A	1 pikë
Pyetja 5	C	1 pikë
Pyetja 6	D	1 pikë

Pyetja 7 (a) **3 pikë**

Lloji i tekstit: përshkrues

Karakteristikat gjuhësore:

- Përdorimi i gjuhës së figurshme,
- Mbizotërimi i mbiemrave,
- Mbizotërimi i fjalive me detaje të hollësishme,
- Përdorimi i foljeve që tregojnë gjendje dhe emocione,
- Mbizotërimi i kohës së tashme dhe të pakryer.

1 pikë Nëse përcakton llojin e tekstit.

DHE

2 pikë Nëse zbulon **dy** karakteristika gjuhësore, tipike për llojin e tij.

OSE

1 pikë Nëse zbulon vetëm **një** karakteristike gjuhësore, tipike për llojin e tij.

0 pikë Nëse përgjigjja e dhënë nuk i përmbahet thelbit të pyetjes ose nuk ka përgjigje.

Pyetja 7 (b) **1 pikë**

Referenti: shiu

1 pikë Nëse përcakton referentin në tekst.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 8 **3 pikë**

Model përgjigjeje

Shqisa kryesore: të parit, të vështruarit, të shikuarit.

Shpjegimi:

- Të parit është shqisa kryesore, pasi në raport me shqisat e tjera, ajo është mbizotëruese.

OSE

- Të parit është shqisa kryesore, pasi gjithçka që paraqitet, vjen nëpërmjet saj. Autorja e ka parë shiun në të gjitha fazat dhe format e tij dhe ndjesinë që ai i ka shkaktuar duke e parë, përpiqet t'ia përcjellë edhe lexuesit.
- **Ilustrimet:** *shi i lehtë, shi i butë, uji që avullon nga kërcelli, shirat e gjatë, të ngadaltë derdheshin mbi të korrat, duke e përkulur grurin, nuk i kisha parë trillet e erës, që dukeshin si gjurmë të rënda këmbësh, nuk kisha parë breshër, që shtyhej përpara nga erëra të forta, një shi që bie drejt e poshtë, një shi që spërkat, keni parë shi.*

1 pikë Nëse identifikon shqisën kryesore.

DHE

1 pikë Nëse shpjegon pse është, pikërisht, kjo shqisa kryesore.

DHE

1 pikë Nëse përgjigjen e ilustron me shembuj nga teksti.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë, jep një shpjegim që nuk e përmban modelin e përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 9 **2 pikë**

Shembull përshkrimi objektiv:

- *isha e detyruar të ndërroja dërrasat e çatisë dy herë në pesë vjet,*
- *kishte rrjeta teli në dritaret e anës perëndimore të shtëpisë së vet,*
- *nuk kisha parë breshër të binte nga qielli i kthjellët, blu,*
- *nuk i kisha parë gropat në një fushë gruri.*

Shembull përshkrimi subjektiv:

- *stuhitë e befta dhe të dhunshme të breshrit,*
- *nuk i kisha parë trillet e erës, shiut dhe breshrit,*
- *si të ishin gjurmë të rënda këmbësh të një gjiganti,*
- *nuk kisha provuar shi që vinte valë - valë dhe shtyhej përpara nga erëra të forta.*

1 pikë Nëse gjen një shembull të përshkrimit objektiv.

1 pikë Nëse gjen një shembull të përshkrimit subjektiv.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 10 **2 pikë**

Figurat e stilistikës:

- **Metafora:** *trillet e erës, shiut dhe të breshrit.*
- **Krahasimi (ose similituda):** *si të ishin gjurmë të rënda këmbësh të një gjiganti*
- **Epitet:** *gjurmë të rënda.*

2 pikë Nëse zbulon dy figura të stilistikës, të shoqëruara me ilustrimet përkatëse.

1 pikë Nëse zbulon një figurë të stilistikës, të shoqëruar me ilustrimin përkatës.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 11 (a) **1 pikë**

Koha që mbizotëron: e pakryera

- 1 pikë** Nëse identifikon kohën e foljes që mbizotëron në paragrafin e parë.
- 0 pikë** Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.
-

Pyetja 11 (b) 1 pikë

Rishkrimi i fjalisë sipas këndvështrimit objektiv:

*Nuk e **kishte kuptuar** se një shi në pranverë ose në vjeshtë, një shi që bie drejt e poshtë, një shi që spërkat, është më shumë se një bekim.*

- 1 pikë** Nëse e rishkruan fjalinë, duke ndryshuar vetën e rrëfimit, nga e para në të tretë dhe duke hequr fjalët e figurshme.
- 0 pikë** Nëse përgjigjet gabim, mungon njëra nga ndryshimet e duhura ose nuk përgjigjet fare.
-

Pyetja 12 1 pikë

E veçanta e rrëfimit në vetën e parë:

- theksohet subjektivizmi,
- theksohet emocionaliteti,
- rrëfimi bëhet më i besueshëm.
- përmbajtja është më shumë emocionale.

- 1 pikë** Nëse tregon të veçantën që sjell rrëfimi në vetën e parë.
- 0 pikë** Nëse përgjigjet gabim, mungon njëra nga ndryshimet e duhura ose nuk përgjigjet fare.
-

Pyetja 13

2 pikë

Interpretimi:

Përgjigjja e plotë

- Nëse ke qenë në jug, atëherë e ke parë shiun si fenomen natyror. Por, shiu në jug është diçka më shumë se kaq. Nëse ke qenë në jug, jo vetëm e ke parë shiun, por edhe e ke përjetuar, e ke shijuar, e ke vëzhguar në të gjitha fazat, duke e njohur më mirë *fizionominë* e tij. Ai të ka zgjuar shumë kujtime dhe nostalgji. Shiun në jug i jep kuptim këtij vendi dhe e bën të veçantë.

Përgjigjja e pjesshme

- Nëse ke qenë në jug, e ke parë shiun të bjerë.

OSE

- Nëse ke qenë në jug, ke vënë re që bie shumë shi.

2 pikë

Nëse interpreton në mënyrë të plotë fjalët që fermeri thotë në fund të këtij teksti, duke theksuar të dy anët: **shiun si fenomen** (1 pikë) dhe **shiun si pjesë emocionale e vendi** (1 pikë).

OSE

1 pikë

Nëse interpreton në mënyrë të pjesshme fjalët që fermeri thotë në fund të këtij teksti, duke u përqendruar kryesisht te shiu, thjesht si fenomen.

0 pikë

Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë, jep një interpretim që nuk e përmban modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

PJESA II

Eskili		<i>Prometeu</i>
Pyetja 14	B	1 pikë
Pyetja 15	C	1 pikë
Pyetja 16	A	1 pikë
Pyetja 17	C	1 pikë
Pyetja 18	D	1 pikë
Pyetja 19	A	1 pikë
Pyetja 20	C	1 pikë

Pyetja 21 (a) 1 pikë

Model përgjigjeje

➤ **Shkaku i konfliktit në këtë fragment:**

- Mosbindja e Prometeut ndaj Zeusit.
- Refuzimi i Prometeut ndaj ligjeve arbitrare të Zeusit.
- Refuzimi i Prometeut që t'i tregojë Zeusit parashikimin e fatit, sekretin e rrëzimit nga fronti.

1 pikë Nëse zbulon shkaku të konfliktit.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 21 (b) 2 pikë

Karakteristika e Hermesit:

- servil,
- frikacak,
- lake (shërbëtor)

Çifti antonimik: fisnik - lake (shërbëtor)

OSE

Më duket vetja më **fisnik** në pranga
në shkëmb mbërthyer se sa të jem **lake...**

1 pikë Nëse zbulon një karakteristikë të Hermesit.

1 pikë Nëse gjen çiftin antonimik.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 21 (c) 1 pikë

Model përgjigjeje

Tipari i heroit tragjik:

- Të qénit i vetëdijshtëm për atë që e pret.
- Nuk e braktis idealin, por vetësakrifkohet, vetëflijohet.
- Të qénit krenar, pavarësisht ndëshkimit që e pret.

1 pikë Nëse zbulon një tipar të Prometeut që e bën atë hero tragjik.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 22 2 pikë

Figura e stilistikës: Shkallëzimi rritës (ose shkallëzimi)

Funksioni artistik: Krijimi i imazheve pamore. Nxitja e imagjinatës së lexuesit.

1 pikë Nëse gjen figurën e stilistikës.

DHE

1 pikë Nëse tregon funksionin e përdorimit.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 23 2 pikë

Model përgjigjeje

Ana stilistike: të dyja janë epitete.

Ana e fjalëformimit: të dyja janë fjalë të përbëra (mënyra e fjalëformimit: me kompozim)

1 pikë Nëse gjen anën stilistike.

DHE

1 pikë Nëse gjen tipin e fjalëve nga ana e fjalëformimit.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 24 (a) 3 pikë

Përshkrimi i atmosferës:

Përgjigje e plotë

- Atmosfera në fund të këtij fragmenti është tronditëse, e zyrtë, e rëndë, dramatike. Përmes fjalëve të Prometeut kuptojmë se Zeusi po hakmerret ndaj mosbindjes së tij. Ai krijon zhurmë dhe konfuzion. Toka dhe qielli po përmbysen duke krijuar një situatë gati apokaliptike. E gjithë kjo vjen përmes shumë fjalëve dhe detajeve, si: **bubullimat, gjëmimet, gjarpërojnë rrufetë, gjuhë flake zigzag, flakërimat verbojnë, shqota ulërin, vërshëllen me lemeri, Tok' e qiell, toka me rrëmet, toka po trandet, toka po dridhet**, të cilat japin ndëshkimin që Zeusi po i bën Prometeut. Zeusi, me egërsinë e tij, është i pranishëm kudo, përmes veprimeve, gurëve që vërvit, zjarrit që lëshon, tokës dhe qiellit që përmbys.

Përgjigje e pjesshme

Konstatimi:

- Atmosfera është tronditëse,
- Atmosfera është e rëndë,
- Atmosfera është tragjike.

OSE

Jep thjesht detaje:

- *bubullimat, gjëmimet, gjarpërojnë rrufetë, gjuhë flake zigzag, flakërimat verbojnë, shqota ulërin, vërshëllen me lemeri, Tok' e qiell, toka me rrëmet, toka po trandet, toka po dridhet.*

3 pikë Nëse përshkruan në mënyrë të plotë atmosferën bashkë me detajet përkatëse.

OSE

2 pikë Nëse përshkruan në mënyrë të pjesshme atmosferën dhe përmend një ose disa detaje.

OSE

1 pikë Nëse përshkruan në mënyrë të pjesshme atmosferën, pa përmendur asnjë detaj.

OSE

1 pikë Nëse vetëm e konstaton atmosferën.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 24 (b) 2 pikë

Përgjigje e plotë

➤ **A mbetet Prometeu i lirë?**

- Po, **shpirti** i Prometeut mbetet i lirë. Zeusi mund t'i ketë prangosur trupin e tij, por jo shpirtin. Edhe në vuajtjen më të madhe, ai mbetet i pamposhtur dhe nuk e shet lirinë e tij shpirtërore për asgjë.

*Le të shkreprijë flakët e rrufeve,
t'ushtojë me gjëmimet e nëndheshme,
le të pështjellë Tok' e Qiell së bashku
me borën pendëbardhë, le t'i tundë
e shembë të gjitha, por ta dish se kurrë
nuk më përkul dot!*

Ajo që Zeusi nuk përkul dot është pikërisht shpirti i Prometeut, pra të menduarit lirisht. Prometeu e di mjaft mirë fundin që e pret, por ai mbetet i lirë të vendosë me vullnet të plotë. Fjalët e thëna nga Prometeu na bindin, pikërisht, për këtë liri të brendshme që mbetet e paprekshme tek ai.

OSE

- Prometeu ka lirinë të zgjedhë rrugën që do të ndjekë fati i tij: të pranojë të ndëshkohet nga Zeusi apo të pajtohet me të. Kompromisi që ai nuk bën, pohon pikërisht këtë liri të shpirtit të tij. Ai thotë vetëm të vërtetën, kur i pohon Hermesit se do të pranonte më mirë të ishte në pranga, se sa të mbetej një shërbëtor i Zeusit. Duke duruar torturat dhe mundimet, ndërsa nuk i thotë Zeusit asgjë në lidhje me fatin që e pret, ai tregon se është i lirë në zgjedhjen e tij dhe bindur e i vendosur për atë që po bën.

Përgjigje e pjesshme

- Prometeu është i lirë në shpirt.
- Zeusi thjesht i prangos trupin.

2 pikë Nëse argumenton lirinë shpirtërore të Prometeut bashkë me ilustrimin që mbështet idenë e tij.

1 pikë Nëse pohon lirinë e tij shpirtërore, por nuk e argumenton atë.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë, jep një shpjegim që nuk e përmban modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 25 **8 pikë**

KRITERI I: SHTJELLIMI I IDESË **2 pikë**

Vlerësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- shkruan një ese, ku argumenton nëse është e drejtë që njerëzit të kërkojnë gjithmonë ndryshim,
- mban qartë një pozicion të dukshëm në zgjedhjen e bërë,
- përdor shembuj dhe arsye specifike për të mbështetur përgjigjen e dhënë,
- duke iu referuar përvojës personale ose edhe përvojave të të tjerëve, ka qartësi mendimi.

KRITERI II: ORGANIZIMI DHE STRUKTURA E ESESË **2 pikë**

1 pikë **Struktura e esesë**

- respekton elementet e strukturës së esesë:
 - hyrjen,
 - zhvillimin,
 - përfundimin.

1 pikë **Organizimi i esesë**

- organizim logjik, ku shfrytëzohen teknika të tilla, si: koherenca dhe unifikimi i paragrafëve (lidhja logjike mes paragrafëve, kalimi në mënyrë të natyrshme nga njëri paragraf te tjetri).

KRITERI III: STILI DHE ORIGJINALITETI **2 pikë**

Vlerësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- përmes gjuhës që përdor, krijon një përshtypje të përgjithshme për atë që do të shprehë,
- shprehet me një gjuhë eseistike,
- ka fjalor të pasur,
- stil origjinal.

KRITERI IV: SAKTËSIA GJUHËSORE **2 pikë**
(1 pikë sintaksa dhe 1 pikë drejtshkrimi)

Vlerësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- strukturon qartë përgjigjen nga pikëpamja gramatikore,
- ndërton fjali të sakta dhe të qarta,
- përdor fjali që variojnë në modele, gjatësi dhe ritëm,
- ka saktësi drejtshkrimore.